

Mistr a Markétka u Bezručů není pouhým převyprávěním románu. Je inscenací s jasným názorem a sdělením

11.5.2019 07:07 Ladislav Vrchovský Divadlo Recenze

Velkolepě koncipovanou jevištní adaptaci Bulgakovova románu Mistr a Markétka uvedlo v páteční premiéře Divadlo Petra Bezruče v Ostravě. Proslulý román o věčném boji dobra a zla nabízí tolik postav, že se v poslední premiéře sezony mohl představit herecký soubor ve svém plném obsazení.

Lukáš Melník jako Mistr a Pavla Gajdošíková jako Markétka.
(Foto: Lukáš Horký)

Dramaturgyně *Kateřina Menclerová* vytvořila z celkového počtu dvaatřiceti obrazů, ve kterých Michail Bulgakov příběh Mistra a Markétky vypráví, mozaiku z klíčových scén slavného románu v překladu *Aleny Morávkové*. Nejde jí však jen o pouhé převyprávění díla.

Šestnáctý obraz Bulgakovem nazvaný Poprava (jedná se o ukřižování Ježíše Krista) Menclerová přesouvá do samotného závěru. Odpověď na otázku, proč tak činí, je zároveň odpovědí na otázku, co chce inscenace říci.

Zde je na místě ohlédnout se za jinou úspěšnou úpravou Kateřiny Menclerové, za její dramaturgii bezručácké *Maryši bratří Mrštíků*. V ní šlo o důraz na život člověka v rámci křesťanských hodnot, respektive o dopad jejich porušování. U Mistra a Markétky jsme o něco dál. Jde o to, kdo a co hodnoty (pravidla pro lidský život) určuje a co si lidé pro svůj život z nabídky jak a pro co žít vybírají. A i když v takovém rámci je člověk hříčkou v rukou dobra

a zla, podle Bulgakova i podle Menclerové platí jedině: člověk je v jádru dobrý. Stačí se držet lásky a milosrdenství a jeho život naplní svůj smysl.

Zdánlivě jednoduchý až banální návod ke smysluplné existenci je znám už tisíce let, a přesto si se svými životy lidé pořád neví rady. O tom všem je inscenace *Mistra a Markétky* v Divadle Petra Bezruče.

Z inscenace *Mistr a Markétka*. (Foto: Lukáš Horký)

Scénografka *Lucie Labajová* umístila podél delší stěny hlediště necelý metr vysoké černé molo, na jehož jednom kraji z počátku děje stojí prodejní budka s nápoji a znuřenou prodavačkou v roli obsluhy. Postupně se k této budce přidávají z boku příjíždějící další stejně vysoké budky. Některé prázdné, některé vybavené potřebným nábytkem, plnící úlohu jednotlivých místností, ve kterých se odehrávají dějové obrazy. Vždy v okamžiku, kdy jsou ukotveny a vzájemně k sobě připojeny, je na jejich horní hraně vztyčen ozdobný štít připomínající horní lištu ikony. Tento kompoziční prostředek odkazuje na svět, do kterého člověk hledí skrze ikonu a ve kterém nevládnou pozemské zákonitosti.

David Janošek navrhl kostýmy inspirované nejrůznějšími vyobrazeními historických a mytických postav. Po scéně se tak pohybuje výrazně nalíčená skupina ďábelských příšer, panoptikální figury z doby, kdy Michail Bulgakov začínal psát román o *Mistrovi a Markétce*, osoby ztělesňující komsomolce, literáty i biblické postavy.

Ivan Acher napsal pro inscenaci originální hudbu plnou monumentálních melodií i rytmických pasáží, podkreslující taneční scény i vytvářející atmosféru přízračných okamžiků či historických událostí.

Ladislava Košíková, podepsaná pod pohybovou spoluprací, vytvořila choreografie tanečních scén i pohybových kreací herců, *Jaroslav Tovarýš* naučil herce předvádět nejrůznější variety kouzla s kartami, kouzelnickými hůlkami a šátky.

Z inscenace *Mistr a Markétka*. (Foto: Lukáš Horký)

Režisér *Alexandr Minajev* vede herce k expresivnímu stylizovanému projevu, vytváří davové scény i mizanscény rámuující monology či dialogy. Důsledně dbá na tempo a rytmus, hlavně však před očima diváka vytváří svět plný kouzel a magie, až oči i uši přecházejí. V jeho režii se Bulgakovova imaginace v sále Divadla Petra Bezruče stává skutečností. Nebojí se přecházet z žánru psychologického realismu do žánru grotesky, před očima diváka se však odehrávají i scény muzikálového charakteru, varietní a kabaretiérské výstupy. Nic se však vzájemně neruší a vše slouží důmyslné dramaturgicko-scénograficko-režijní koncepci. Minajev promyšleně pracuje i s překvapivými momenty.

Jednotliví herci jsou pověřeni plnit své dílčí úkoly a společně pak vytvářet pestrobarevnou mozaiku děje. Nejsou zde větší a menší role. Každý plní svůj úkol. Požadavek režiséra je však zřejmý: každý musí odevzdat maximum energie, herecké kreativity, pohybových schopností a přesvědčivosti.

Dvojici titulních postav svěřil režisér *Lukáši Melníkovi a Pavle Gajdošikové*. Melník jako Mistr vnáší do hracího prostoru trýzeň umělecké tvorby i otázky jejího smyslu. *Pavla Gajdošiková* je ztělesněním ženskosti jako takové, ale hlavně ženské rozmanitosti a proměnlivosti. Je nejen milující ženou a žhavou milenkou, je i nesmiřitelnou nepřítelkyní odpůrců a názorových protivníků svého milovaného Mistra. Oba dva jsou skuteční bojovníci lásky.

Pavla Gajdošíková a Jakub Burýšek. (Foto: Lukáš Horký)

Norbert Lichý hraje Wolanda. Působivý zjev, těžký pohled, pomalý pohyb a díky obohacená množstvím nejrůznějších intonací a hlasových poloh dohromady vytváří dojem skutečného pána pekel. Ve Wolandově d'ábelské suitě se v kočičím pohybu démonicky nakrucuje *Jakub Burýšek* coby Kocour Kňour. *Ondřej Brett* hraje Korovjeva jako bytost zčásti obdařenou ženským, zčásti mužským projevem. Svým způsobem je mezi démony vůdčí osobností.

Azazelo Michala Sedláčka je pekelným vypravěčem rozdávajícím smrt i navracejícím život. *Magdalena Tkačíková* hraje Helu jako upírku posedlou po lidské krvi i Wolandově přízni.

V příběhu Piláta Pontského a Ježíše Krista, zde nazvaného Ješua Ha-Nocri, hraje ukřižovaného filozofa *Vojtěch Říha*. V postavě Spasitele uplatňuje chlapecký vzhled a mladistvý projev plný mírumilovnosti na jedné straně a rozhodnosti na straně druhé. *Milan Cimerák* ztělesňuje Piláta Pontského věrohodně v celé jeho rozporuplnosti.

Výrazný je *Dušan Urban* coby spisovatel Berlioz, ale zejména v roli varietního konferenciéra *Žorže Bengálského*. *Vojtěch Johaník* plní mnoho úkolů v různých postavách, z nichž nejvíce v paměti diváka utkví jako básník *Bezprizojnyj* v situacích, kdy je chovancem psychiatrického ústavu.

Z inscenace *Mistr a Markétka*. (Foto: Lukáš Horký)

Pak je zde řada epizodních rolí v podání ženské části souboru, z nichž k nejvýraznějším patří psychiatr profesor Stravinskij v podání *Kateřiny Krejčí*, administrátor Varenucha ztělesněný *Marcelou Čapkovou*, a Nikanor Ivanovič Bosý, kterého hraje *Markéta Haroková*. Nezapomenutelná je *Markéta Matulová* jako pošťačka.

V průběhu představení sice zazní několikrát, že se děj odehrává v Moskvě, ale stačí pár náznaků, aby obecenstvo pochopilo, že se hraje o nás, lidech žijících v místě, kde se zrovna představení odehrává, a že ďáblová suita je všude kolem nás. Nabízí zábavu, nabízí peníze, nabízí život plný požitků – Wolanda pána pekel však ani tak nezajímá, co se děje v každodenních malichernostech. Zajímá ho, co se děje v hlavách, v myslích lidí. Co se děje v jejich duších.

A závěrečný obraz inscenace, scéna ukřižování a vztyčení kříže, je jasným sdělením. Vše, co má být zavrženo, shoří. Zůstává kříž, ze kterého Spasitel odpouští Pilátovi Ponstkému a zbavuje ho výčitek svědomí potvrzením, že celá poprava byla jenom jeho snem. A kříž zůstává nasvícený na jevišti i s tělem které není sejmuto z kříže ani během děkovačky. Je to jasné sdělení divákům – tento obraz necht' vás provází nejen při všech vašich děkovačkách, ale po celý váš život.